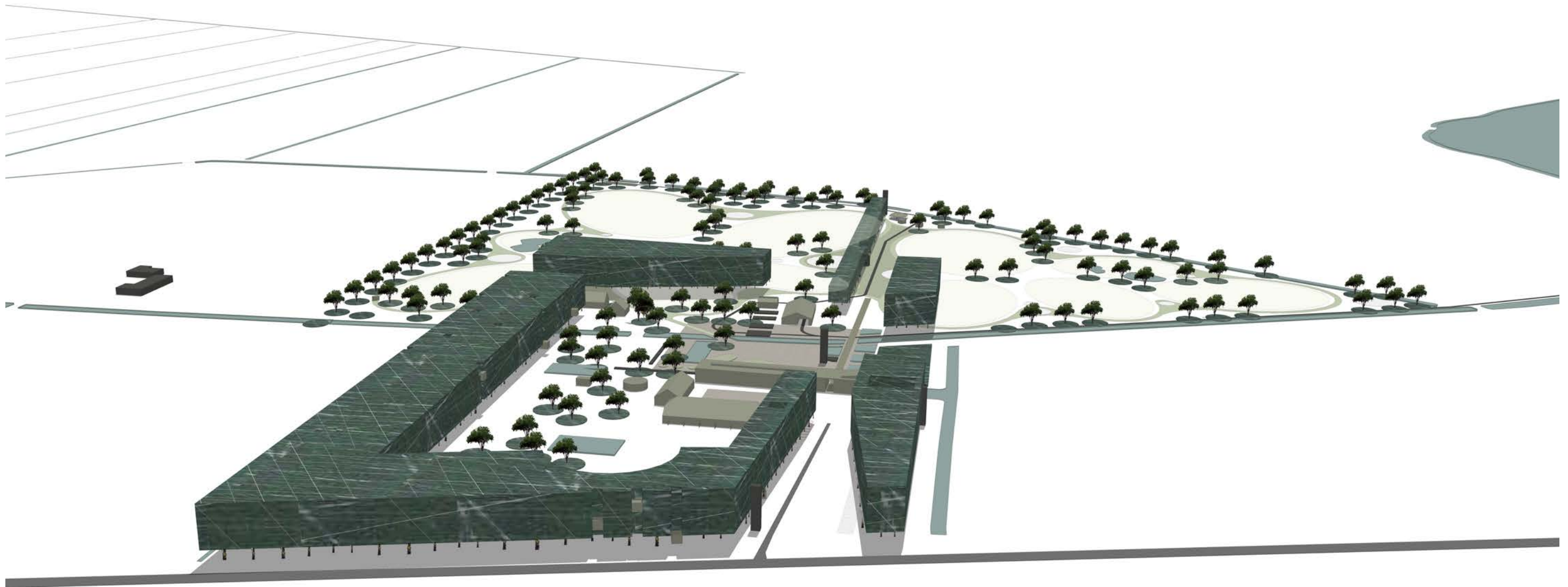

LILLE VILDMOSECENTRET MASTERPLAN 2014

MASTERPLANEN ER UDARBEJDET AF:	
BYGHERRE	
OPLEVELSESDSIGN	
INGENØR	
ARKITEKT	
MASTERPLANEN ER FINANSIERET AF:	
REGION NORDJYLLAND	
AALBORG KOMMUNE	
LILLE VILDMOSEFONDEN	

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING - CENTERETS VISIONER	5
LILLEVILDMOSE	6
KONCEPT	8
SITUATIONSPLAN	9
TORVET - CENTRETS HJERTE	10
TORVET - SITUATIONSPLAN	11
DET ”VILDE” OMRÅDE	12
FORMÅL MED DET ”VILDE” OMRÅDE	13
DET ”VILDE” OMRÅDE - SITUATIONSPLAN	14
DET ”SJOVE” OMRÅDE	15
DET ”SJOVE” OMRÅDE - SITUATIONSPLAN	16
ISOMETRI	17

An aerial photograph of the Lille Vildmosecentret (Lille Vildmose Center) in Denmark. The center is a large, rectangular area outlined in yellow, containing several buildings, a parking lot, and a large forested area. The surrounding landscape is a mix of green fields, brown peat bogs, and a line of trees in the distance. The sea is visible on the horizon.

**”.... DET HANDLER OM NATUREN OG OM AT MØDE MENNESKER,
OG SÅ MÅ MAN MEGET GERNE BLIVE BESKIDT..”
BO GREGERSEN**

LILLE VILDMOSECENTRET

INDLEDNING

NATURFORMIDLING

NATUR, HISTORIE,
GEOLOGI OG GEOGRAFI

HANDS-ON

VÆRDISÆT

CENTERETS VISIONER

Denne masterplan skal skabe en lang række nye spændende aktiviteter i et enestående miljø. Moderne mennesker skal opnå større forståelse for natur, historie, geologi og geografi gennem oplevelser. Lille Vildmosecentret arbejder for at formidle natur- og kulturhistorie gennem fortid, nutid og fremtid i Danmark generelt og i Lille Vildmose specifikt. Der er allerede mange danskere, som kender eller har hørt om Lille Vildmosecentret, nemlig ca. 25 %, men det tal skal gerne blive større og flere skal besøge centeret.

Masterplanen er fokuseret på oplevelser, der handler

om personlig, interaktiv og hands-on-aktiviteter. Det stiller krav til faciliteter, og det stiller krav om, at der benyttes den nyeste viden om oplevelsesdesign kombineret med de nyeste teknikker inden for arkitektur, design og formidling. Oplevelsesdesign forstås i denne masterplan som tilrettelæggelsen af en række forløb, der er relevante og interessante for moderne mennesker – på naturens, kulturens og Lille Vildmosecentrets præmisser. Masterplanen forholder sig til centrets ønsker om naturformidling, naturbeskyttelse og naturaktiviteter på den ene side over for moderne menneskers ønsker om inddragelse, aktiviteter og convenience på den anden.

Målgrupper og koncepter er blevet testet i en markedsanalyse i efteråret 2013.

Oplevelserne på Lille Vildmosecentret er til mennesker, der i deres fritid gerne vil gøre noget sammen med andre – familie, venner eller andre med samme interesser. Her skabes et rum for fælles oplevelser. Fælles oplevelser, som man kan dele her og nu, og som giver sjove, lærerige og meningsfulde minder. Der er selvfølgelig også plads til specialisten, som kigger på fugle eller andet helt alene. Lille Vildmosecentret har pladsen – geografisk og mentalt.

Lille Vildmosecentrets mission

Lille Vildmosecenteret giver danske og udenlandske gæster en større og bedre naturforståelse gennem særlige, meningsfulde, aktive og lærerige oplevelser.

Lille Vildmosecentrets vision

Lille Vildmosecenteret skal med udgangspunkt i Lille Vildmose være Nordeuropas bedste naturcenter med aktive og lærerige oplevelser for danske og udenlandske gæster.

LILLE VILDMOSE

OMRÅDET LILLE VILDMOSE

Lille Vildmose ligger i den østlige del af Himmerland i Nordjylland. Lille Vildmose er Danmarks største og dyreste fredning. Den er også Nordvesteuropas største højmoser og fylder hele 80 kvadratkilometer. Midt i mosen ligger Lille Vildmosecentret, som blev åbnet af HKH Prins Joachim i 2006.

Lille Vildmosecenteret er et statsanerkendt Videnspædagogisk Aktivitetscenter. Her får børn og voksne viden om og indsigt i natur, historie og videnskab via hands-on-aktiviteter, hvor alle sanser bliver sat i spil. Som videnspædagogisk aktivitetscenter bygges der bro mellem forskningen, undervisningssektoren og gæsterne – på en sjov, lærerig og relevant måde.

Lille Vildmosecentret er ét af Danmarks mest aktive naturcentre med en stor udstilling, en biograf, en naturskole og et væld af aktiviteter. Centeret havde i 2013 omkring 52.500 gæster. I 2012 åbnede Lille Vildmosecentret en autentisk tørvebane, som tager gæsterne med på en kort tur i den unikke højmosenatur. Undervejs fortælles om naturen og menneskene i området i fortid og nutid.

Lille Vildmose er et helt unikt sted med en særlig natur i et særligt landskab, der fortæller om overgangen fra industri til rekreativt naturområde. Lille Vildmosecenteret formidler viden om denne særlige natur og Danmarks natur generelt.

NATURGENOPRETNING

I perioden 2012 til 2016 gennemføres et storstilet genopretningsprojekt. Projektet har et samlet budget på 41 mio. kroner og dermed et af de største i Danmarks-historien. I det storstilede naturgenopretningsprojekt under EU-LIFE indgår bl.a. udsætning af kronstyr og genetablering af Birkesø på 130 hektar.

Der vil desuden blive udsat elge i Lille Vildmose.

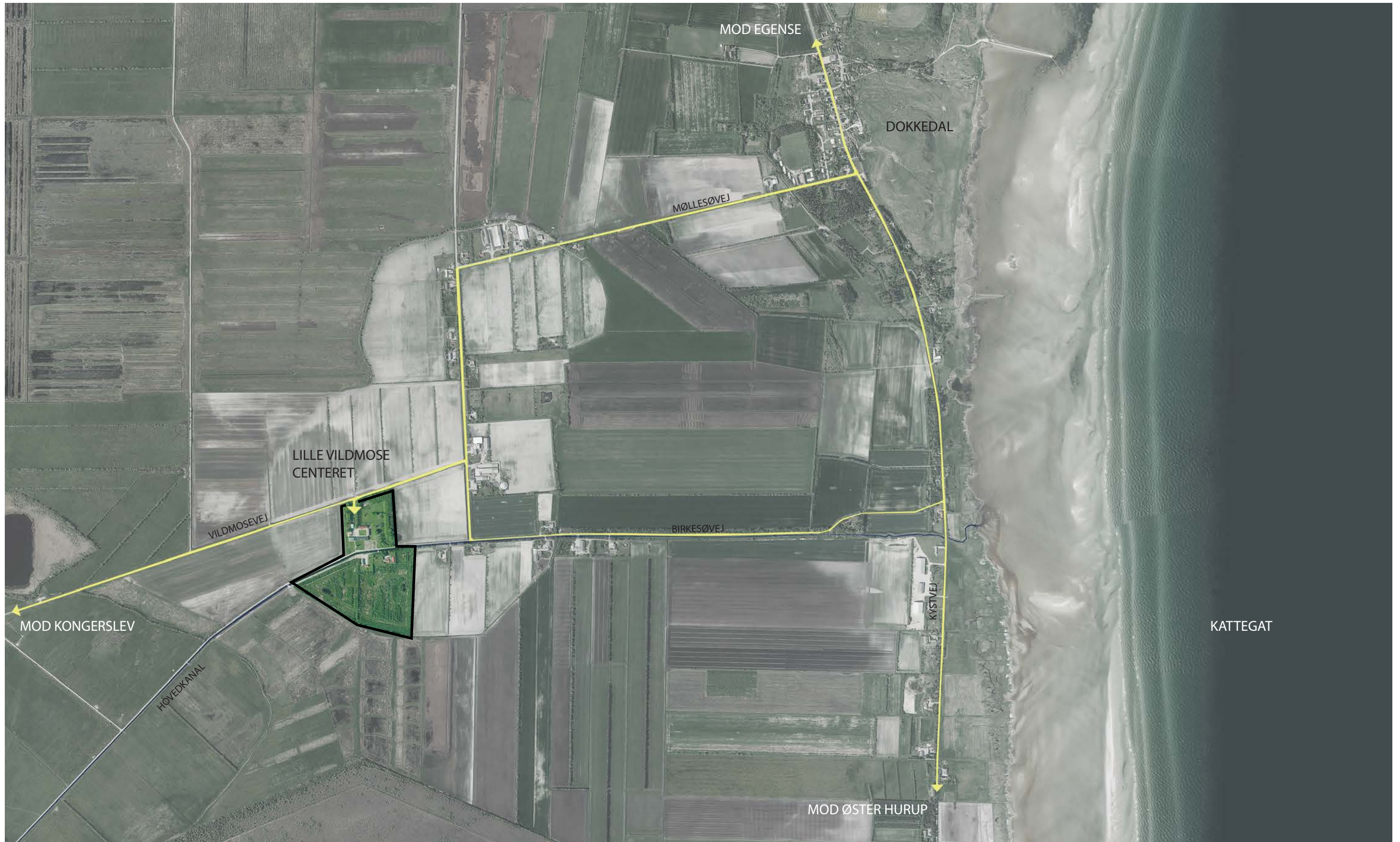
I områdets to store skove, Tofte Skov og Høstemark Skov, sker der også store naturforbedringer. Det sikrer naturens bevarelse og de vilde dyrs beskyttelse, herunder bestande af både vildsvin og kronstyr. Lille Vildmose er desuden især kendt for sine ørne. For eksempel er

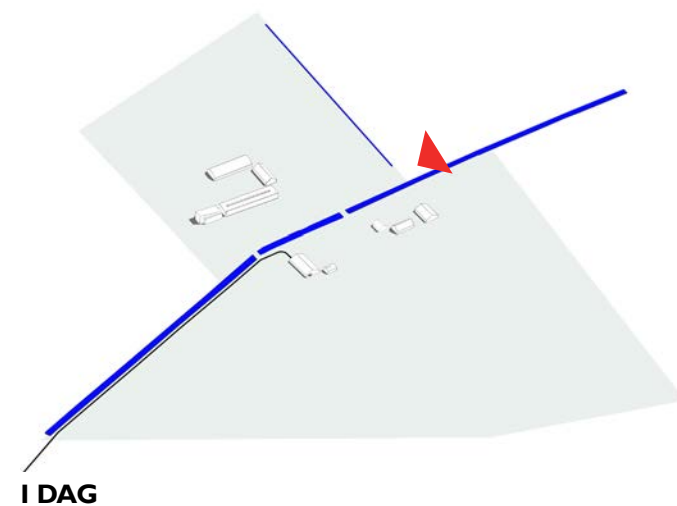
Lille Vildmose det eneste sted i Danmark, hvor både den sjældne kongeørn og havørnen yngler.

Senest har FN i 2013 udpeget Lille Vildmose som Ramsar-område. Hermed er mosen rykket op i superligaen blandt verdens naturområder. Lille Vildmose er det første naturområde i verden, der er blevet udpeget til internationalt beskyttet natur, fordi mosen kan opsuge CO₂.

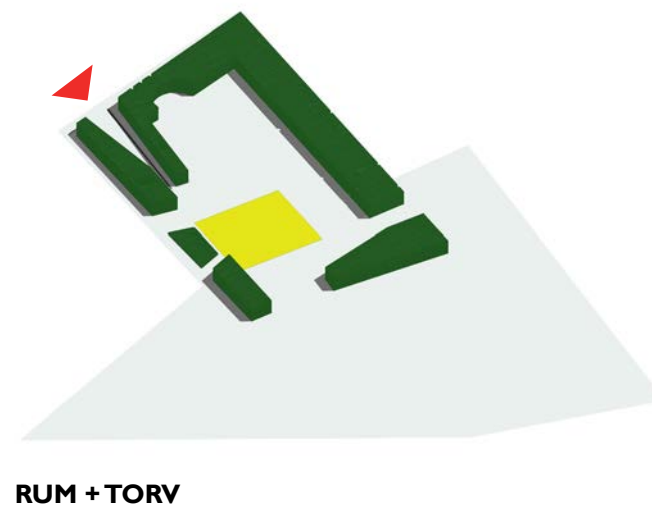
NÆROMRÅDET

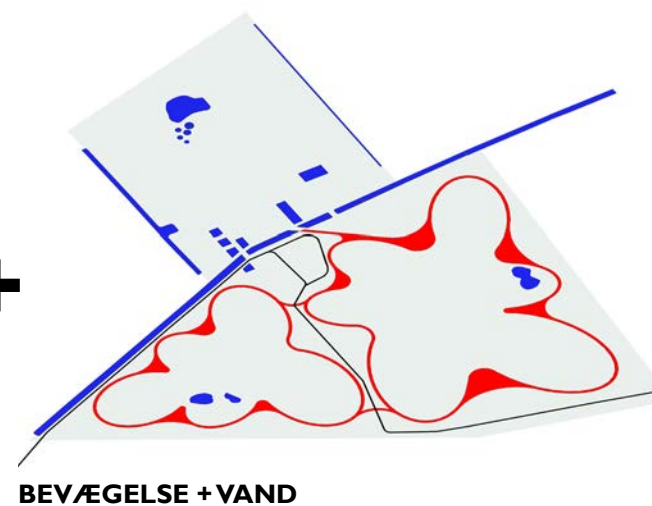
KONCEPT

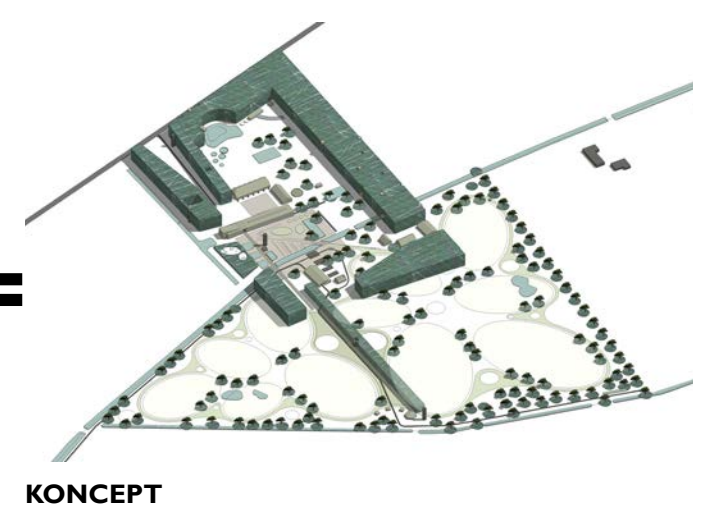
+

+

=

MASTERPLANENS UDARBEJDELSE

Masterplanens koncept for Lille Vildmosecenteret har bearbejdet, undersøgt og analyseret en lang række forhold.

Forud for masterplanen ligger en del arbejde med bla. kendskabs- opinions- og megafonsundersøgelser, branding, udarbejdelse af virksomhedsplan og visionsplan og oplæg til oplevelsesdesign.

Masterplanen og konceptet er et resultat af en analyse, gennemgang og løbende bearbejdning af disse forløb.

I DAG

Planens koncept tager udgangspunkt i stedet og de forudsætninger, som dette naturligt giver: Kanalen (vand), tørvetog (bevægelse), bygninger (mulighed for pladdannelse) samt eksisterende skovbeplantning. Disse elementer forstærkes i konceptet. En af

hovedudfordringerne ved den nuværende udformning er, at ankomst og parkering foregår foran centerbygningen, hvorfra besøgende kan have svært ved at finde videre i systemet og bare "siver" ud i centerets områder. Det har været et stort ønske, at skabe en ankomst, som naturligt leder besøgende til receptionen og et koncept, hvor man også naturligt vender tilbage hertil.

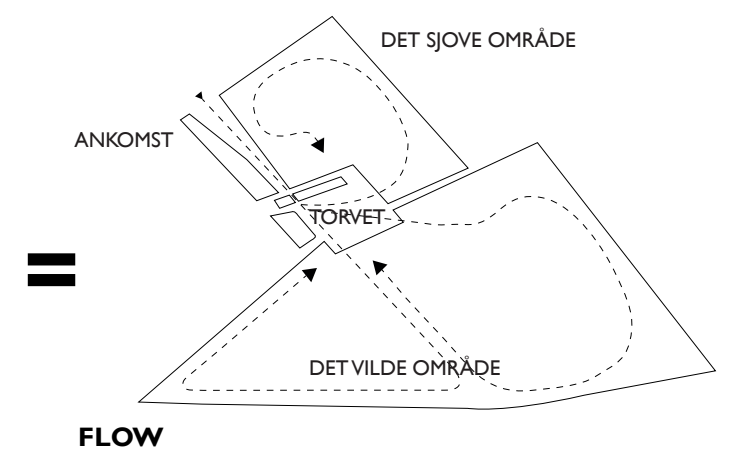
RUM + TORV

Som en vigtig del af konceptet flyttes ankomst (og parkering) til arealernes nordlige del for skabe en ankomst, som naturligt leder besøgende gennem receptionen og til et centralt område, hvorfra man naturligt kan bevæge sig videre til centerets forskellige områder. Dette gøres ved at flytte ankomst fra sydsiden af området til nordsiden, ved at forstærke det rumdannende element "skoven", og ved at etablere en central plads: Torvet - centerets hjerte.

Allerede fra det øjeblik man kører ind på centerets område, har man front mod receptionen, og efter parkering, som placeres under trækroneerne i skovbrynet mod øst, er bevægelsen i en "tragt" mod gennem receptionen og ud på Torvet.

BEVÆGELSE + VAND

Der tilføjes elementer af vand, delvist som udvidelser af eksisterende kanaler og delvist som nye tilføjede elementer. Vandelementet, som i dag er en forhindring, der skal passeres, gøres til et aktivt element i den endelige udformning og inddrages både som formgivende (rum og bevægelse) og formidlende element. Tørvetog (banen) forlænges og kører gennem "det vilde område" og slutter ved en perron i området sydøstligste hjørne på kanten af Centerets område og Tofte Fenner. På lang sigt kan der blive tale om en forlængelse mod syd til Toftemose.

Bevægelse; stier og hegning udformes efter et forløb med mange buer og sving, således at oplevelsen, bevægelsen og kig konstant er under forandring. Fornemmelsen af at bevæge sig på en skovsti - tilpasset naturens bevægelser. Denne udformning tilvejebringer på den ene side varierede "lommer" af ophold for de indhegnede dyr, og på den anden side nogle naturlige punkter, hvor besøgende får mulighed for at komme "dybt ind i området".

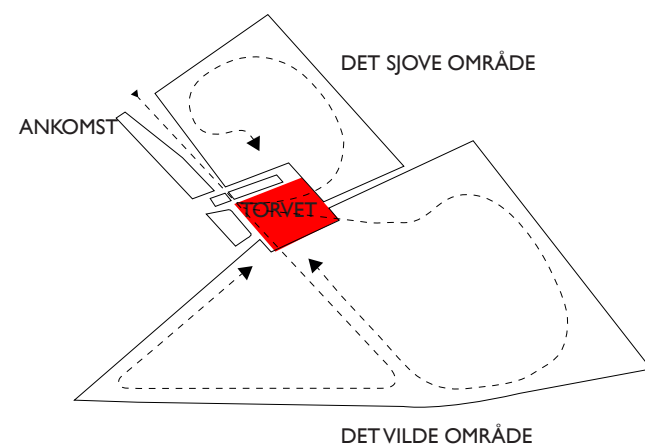
KONCEPT

I det endelige koncept bliver Torvet til centerets hjerte. Al bevægelse foregår ud fra dette sted - og ender her igen. Torvet kobler og udgør en fællesmængde, hvor der vil indgå elementer fra de andre områder.

OVERSIGTS-/ SITUATIONSPLAN 1: 3000

TORVET - CENTERETS HJERTE

CENTERETS HJERTE

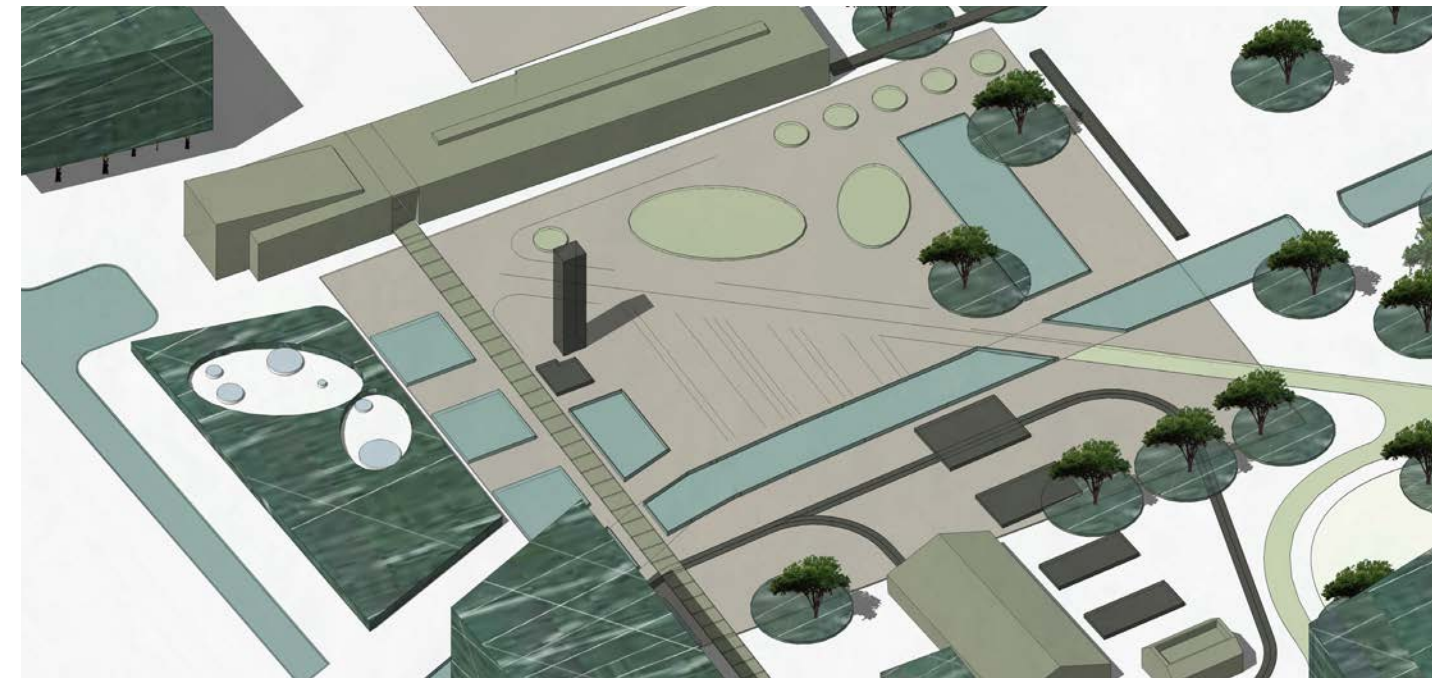
Med torvet syd for centerbygningen tegner der sig helt nye muligheder for aktive naturoplevelser. Det bliver en helt ny rumlig, æstetisk og oplevelsesmæssig konfiguration. Torvet giver mulighed for at skabe en slags WOW-effekt af alle oplevelserne lige efter, at gæster er blevet modtaget i receptionen. Gæsterne skal kunne have følelsen af, at her sker der virkelig noget. At der er mange muligheder for at gøre noget, for at lære noget og for at være med i noget. Alle aktiviteter er hands-on fra det øjeblik, hvor gæsterne træder ud på torvet. Et andet aspekt af torvet er, at centerets medarbejdere og frivillige får en scene at folde sig ud på. Torvet giver ikke mulighed for at gemme sig. Alle, der bærer centerets uniform, skal være opmærksom på, at de er på scenen. Torvet er centerets nye omdrejningspunkt. Både for det, der faktisk sker, og det, der sker andre steder. Torvet er således også et distributionspunkt for de øvrige aktiviteter i Det sjove område og Det vilde område. Torvet bliver opbygget med små hyggelige rum, hvor fællesskab er i centrum og har meget fokus på vandets kraft. Her skabes et rum for fælles oplevelser. Fælles oplevelser, som man kan dele her og nu, og som giver sjove, lærerige og meningsfulde minder.

MÅL MED CENTERETS HJERTE

Som et rigtigt hjerte sendes gæsterne ud, og de vender altid tilbage hertil. De tager på den måde energi med rundt til Det sjove området og Det vilde område, men de vender også tilbage fyldt med nye indtryk og ny energi til nye aktiviteter.

Planerne for torvet og dets funktion er ambitiøse. Derfor skal der etableres nye faciliteter på torvet og i tilknytning hertil:

- Der skal etableres nye formidlingsaktiviteter omkring hovedkanalen, som åbnes og gøres attraktiv. Vandets betydning i området skal synliggøres, og dets bevægelser til, fra og rundt i mosen skal synliggøres.
- Der skal etableres anlæg, der viser vandets kraft. Gæsterne skal selv kunne stemme vand op og på den måde se resultatet af deres indgriben. Gennem brug af solenergi etableres pumper med videre, der hjælper gæsterne med at forstå vandets bevægelser. Læringen er her fokuseret på, at gæsterne selv griber ind og på den måde justerer vanddybder med de konsekvenser, det måtte have.
- Der etableres forskellige rum, hvor gæsterne kan fornemme og forstå højmosens opbygning og dens udviklingsfaser: sø, rørskov, lavmose og højmose. Læringen er her blandt andet, at hvor der ingen vand er, er

der heller ingen højmose. Afvanding ”dræber” højmosen.

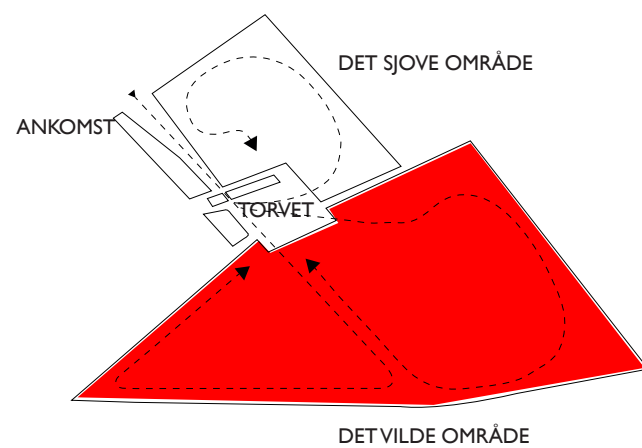
- Der skal etableres områder med krible-krable-aktiviteter med fokus på insekter og krybdyr. Her skal gæsterne – især de mindste – stifte nært bekendtskab med insekter og krybdyr, der er typiske for den danske natur. Her er det de helt nære oplevelser, der er i centrum. Disse krible-krable-aktiviteter skal være centrum for samtaler mellem barn og voksen om insekters og krybdyrs betydning for naturen og mennesker.
- Der skal etableres udendørsanlæg til firben, hugorme og lignende. På en måde bringes den danske natur helt tæt ind på livet af gæsterne, og de får en fornemmelse af alt det, der pusler og roder rundt i naturen, men som ikke altid kan ses, er lige her.
- Der skal skabes åbne trapper, som er gode at opholde sig på, så fællesskab kan dyrkes. Der skabes på den måde nye rum for at kunne være sammen – for at lege, at samtale, at hygge, at ville noget mere sammen eller hver for sig.
- Der skal etableres bålsteder med aktiviteter med fokus på friluftsliv. Der skal helst altid være en duft af røg i området, som signalerer, at det er et naturområde, hvor der sker noget. Der er altid gang i noget. Læringen er her, at bål betyder mennesker, og det betyder aktivitet, som man er velkommen til at deltage i.

- Der skal etableres en række samlingspunkter – nogle under tag andre uden. Her skal der kunne formidles viden om dansk natur. Her skal også kunne skabes en tæt forbindelse mellem gæster og de frivillige samt Lille Vildmosecentrets personale. Interessant og relevant viden om dansk natur for store og små – og for store og små grupper.
- Det er fra Centerets Hjerte, at alle aktiviteter udgår. Det er også her nye innovative stiforløb med naturformiling starter og slutter. Stiforløbene leder gæsterne ud i Det sjove område og Det vilde område – alt efter smag og behag og øjeblikkeligt temperament.
- Der skal etableres udkigssteder: små tårne og platforme i landskabet lige præcist der, hvor det er mest hensigtsmæssigt. Gæsterne skal se området fra mange forskellige synsvinkler i flere højder. Der skal skabes variation i oplevelserne for gæsterne.
- Der skal etableres forbindelse til tørvetog og tørvegravning, udstillingen af og om maskiner fra tørve- og sphagnumproduktionen og formidlingen af tørvegravning og sphagnumproduktionen, som foregår i Det vilde område.
- Der skal etableres effektiv og interessevækkende skiltning, som leder gæsterne rundt til de forskellige aktiviteter og områder.

TORVET - CENTERETS HJERTE - SITUATIONSPLAN 1:1000

DET VILDE OMRÅDE

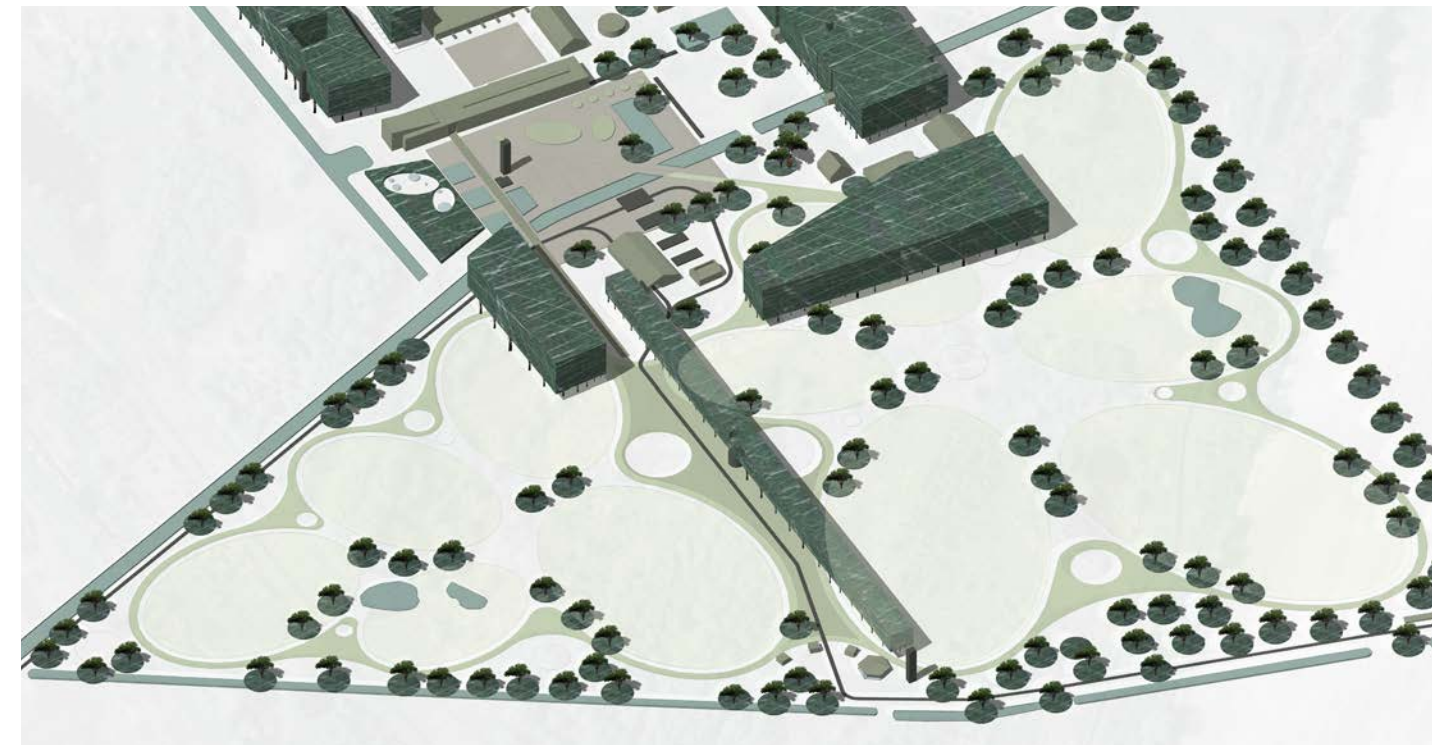

INTRODUKTION

Alle gæster, der besøger Lille Vildmosecentret skal have ”noget med hjem” hver gang. Derfor arbejdes der koncentreret med læringsoplevelser og aktivitetsoplevelser – både hvad angår tilrettelæggelse af koncepter, guidede ture og dagligdagen på Lille Vildmosecentret. Læringsoplevelser er kernen i Lille Vildmosecentrets arbejde. Det er baggrunden for, at Lille Vildmosecentret er et Videnspædagogisk Aktivitetscenter. Aktivitetsoplevelser er også helt centrale for Lille Vildmosecentrets arbejde. Der arbejdes med hands-on i al formidling, så gæsterne kommer så tæt på dyrene og naturen som muligt. Gæsterne skal i størst muligt omfang være interaktive – med Lille Vildmosecentrets formidlere og med andre gæster.

DET VILDE OMRÅDE

Lille Vildmosecenterets signaturoplevelse skal være oplevelsen af de største dyr i mosen og i den danske natur - Naturens kæmper - elge, krondyr og vildsvin. Centrets arealer samt udvikling af arrangementer og aktiviteter i hele Lille Vildmose skal bruges til at formidle relevant og interessant viden om dyrene til moderne mennesker. Der skal være initiativer, som sikrer, at gæsterne ofte ser kronhjorten, vildsvinet og elgen. Gæsten skal opleve Nordens Kæmper i naturlige omgivelser. Disse store dyr vil i fremtiden leve i Lille Vildmose og arbejde som naturplejere. Gæsterne skal kunne komme så tæt på disse kæmper som muligt. Både på centrets arealer, på naboarealer og i det 3. hegn. (Det 3. hegn er et område på 21 km² mellem den hegnede Tofte Skov i syd og den ligeledes hegnede Høstemark Skov i nord. Det er indenfor dette hegn, at krondyrene og elgene skal arbejde

som naturplejere).

Lille Vildmosecentrets vildsvin giver et godt afsæt i formidlingen af de store dyr. I den forbindelse arbejdes med et nyt innovativt anlæg til vildsvin. Vildsvin er fantastisk kloge dyr med en spændende levevis, som er god at formidle. På centrets arealer kunne der være tale om stier, beplantning, vand, terrænforskelle, broer/hængebroer, tårne samt fotoskjul til gæsterne. Der skal findes intelligente løsninger, som sikrer, at gæsterne kommer så tæt på dyrene som muligt f.eks. ved hjælp af fodring og anlæggelse af fodermarker. Der skal opsættes kameraer på relevante lokaliteter, som sender film til centrets udstilling og på internettet. Da mange af dyrene er morgen og aften aktive, vil der være forskudt visning, så gæsterne kan opleve de store dyr i naturlige oplevelser. Samtidig etableres en shelterplads med udsigtstårn, så gæsterne kan overnatte tæt på

naturen og opleve de tidlige morgentimer og skumringen. Om dagen går gæsterne rundt i området – måske sammen med en jæger, en biolog eller en landmand. På den måde vises flere perspektiver på dansk natur. Rollerne spilles af vores mange frivillige guider og medarbejderne. Oplevelsen bliver dermed aldrig den samme. Det er målet at skabe en sammenhængende unik naturoplevelse, hvor de store dyr bringes i spil på en helt ny og anderledes måde, som aldrig før er set i Danmark. Lille Vildmose er unik natur i stor skala. I mosen er naturens vilkår i centrum, mens gæsternes oplevelser er i fokus på Lille Vildmosecentret. Derfor bør de 17 hektar omkring centret være en ”kulisse”, som muliggør fortælling om de vilde dyr, deres nytteværdi i naturen og deres gavn specielt i Lille Vildmose.

FORMÅL MED DET VILDE OMRÅDE

De gæster, der benytter Det vilde område med eller uden guide, skal have fornemmelsen af vild natur. De skal fornemme stilhed, dyrenes lyde, vildsvinenes grynten og roden rundt i området. Gæsterne skal have lyst til at få mere at vide om naturen og dyrene. Det vilde område skal både give mulighed for stille refleksion og indførelse i områdets natur og kultur.

For at kunne gennemføre den ambitiøse Visionsplan for Lille Vildmosecentret arbejdes der blandt andet med følgende faciliteter:

- Der skal etableres formidlingsstier med aktivt indhold, så gæsterne enten selv eller sammen med guide kan lære noget om naturen i området. Læringen er her en dybere forståelse for naturen og dens udvikling gennem årtusinder.
- Der skal etableres hængebroer over vildsvinene. Hængebroerne skal skabe overblik over vildsvinenes område, og der skal være garanti for, at gæsterne ser vildsvinene. Hængebroerne har desuden den funktion, at gæsterne føler bevægelse igennem deres egen bevægelse – at intet står stille – at de selv er med til at skabe bevægelse. Læringen er både om dyrene og om

mennesket selv gennem udfordringen i form af højde og bevægelse over vildsvinene.

- Der skal etableres fodringspladser eller vildtagre, måske på lang sigt til indhegning med urfugle/gæs eller husdyr, okser, vildheste eller lignende som supplement til vildsvinene. Gæsterne skal kunne komme relativt tæt på dyrene. Læringen er her nærheden og nærkontakten til dyr, som ellers ikke er lette at komme i kontakt med eller komme tæt på.
- Der skal etableres demonstrationsrum i forhold til tørvegravning. Her kan gæsterne blive tørvegraver for en dag og på den måde komme meget tæt på den erhvervsaktivitet, der har udfoldet sig i Danmark generelt og i Lille Vildmose specifikt gennem mange år. Her er læringen meget hands-on, og gæsterne kommer helt tæt på det hårde arbejde med tørven. Læringen er desuden, hvordan menneskets indgriben har betydning for områdets æstetik og funktion.
- Der skal etableres forskellige platforme og tårne med hands-on-formidling om de store dyr. Det er tanken, at der etableres en platform inde i vildsvinenes område, som kun kan tilgås via hængebroerne. Her skal der kunne fortælles om vildsvinenes levevis ganske tæt

på. Læringen her er især gennem den helt nære kontakt til vildsvinene gennem lyde, lugte og syn.

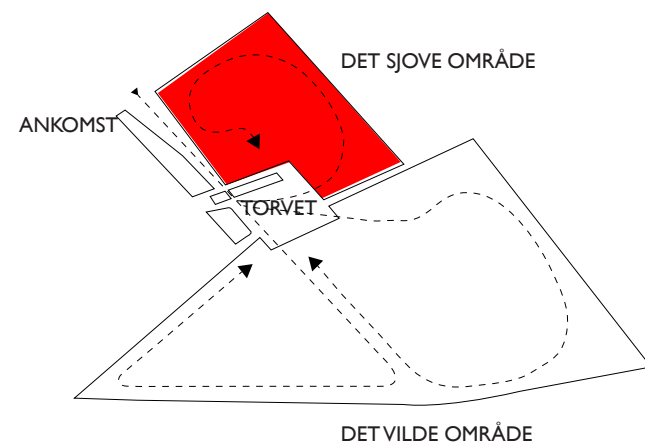
- Der skal muligvis etableres formidlingshytter, som er gravet ned i niveau med jorden for at sikre gæsternes mulighed for at komme tæt på vildsvin. Her er læringen den enkeltes oplevelser af selv at kunne observere de smukke dyr i deres naturlige omgivelser uden forstyrrelser.
- Der kan etableres GPS-mærkning af dyr i området. Dyrene i området er konstant i bevægelse. Derfor undersøges det, om nogle dyr kan GPS-mærkes, så deres bevægelser kan følges i området. Her er læringen en fornemmelse af og konkret viden om, hvor meget dyrene faktisk bevæger sig i deres søgen efter føde. Læringen giver desuden en fornemmelse for tid og rum gennem dyrenes bevægelser.
- Gennem etableringen af Det vilde område skabes et nyt vildsvineanlæg samt nye vildsvinefodringspladser. Området rekonfigureres, så det giver garanti for gæsterne ift. faktisk at se vildsvinene – både når de bevæger sig frit rundt og når de fodres. Det er en stor oplevelse at se vildsvin i dansk natur, og gæsterne vil kunne nyde synet af dyrene, når de fodres på bestem-

te tidspunkter på bestemte pladser. Disse pladser skal synkroniseres med hængebroernes placering.

- Gennem etableringen af tørvetoget har Lille Vildmosecentret skabt nye muligheder for gæsternes forståelse for tid, rum, natur, kultur og den erhvervsmæssige udnyttelse af mosen gennem tørvegravning. For at binde Det vilde område sammen med Centrets Hjerte og på den måde planlægges en ny banestrækning igennem Det vilde område.
- Der skal etableres en ny perron, som giver gæsterne mulighed for at stige på og af toget i Centrets Hjerte. På den måde skabes der god forbindelse mellem Centrets Hjerte og Det vilde område. Der skal igennem etableringen af perronen skabes et udsigtsområde, der giver gæsterne mulighed for at kigge ud over området. Her påtænkes udnyttelse af et eksisterende hus. Perronen giver Lille Vildmosecentret mulighed for at kommunikere unikke historier om området til gæsterne. Der påtænkes også etableret en udstilling af maskinpark, der fortæller historier om tørvegravning i området specifikt og Danmark generelt.

DET SJOVE OMRÅDE

DET SJOVE OMRÅDE

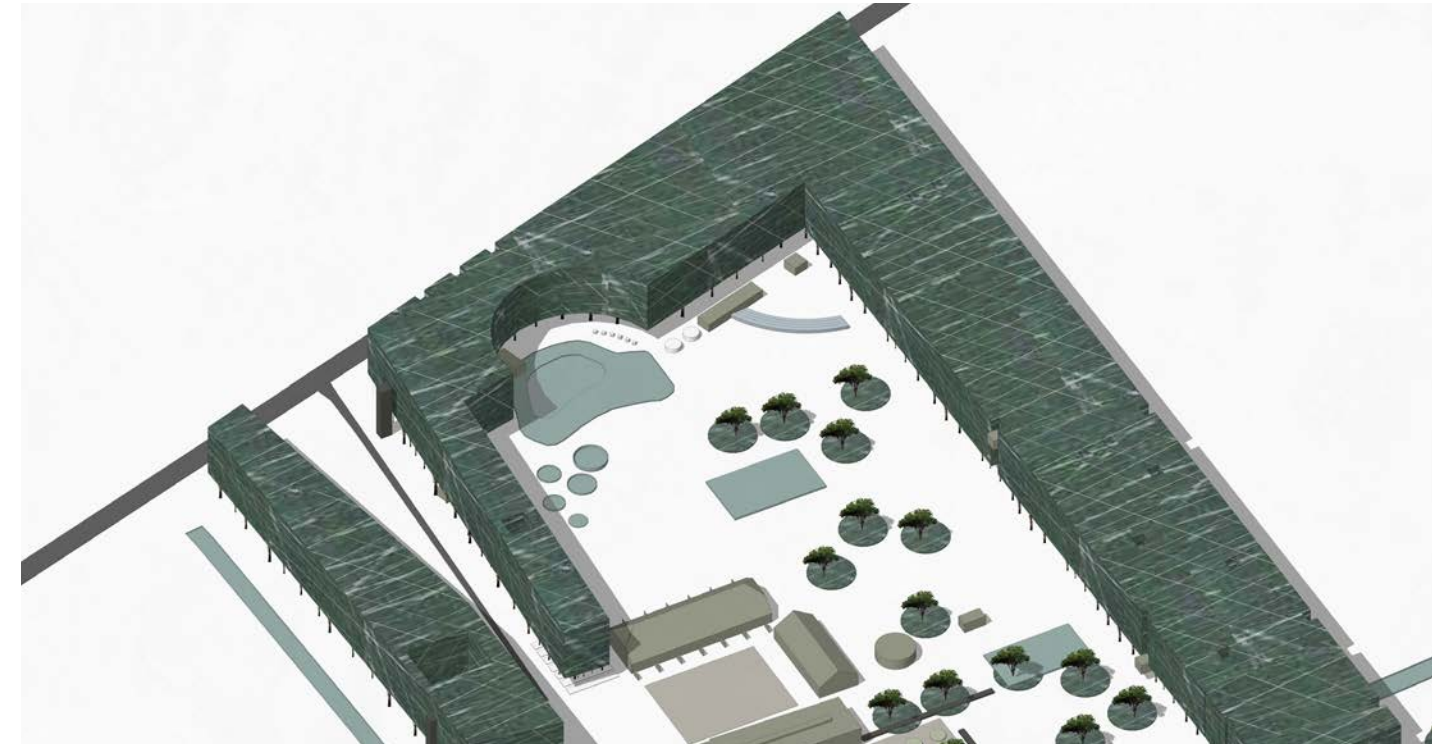
Sjov, leg og læring er i fokus i det sjove område. Det er naturformidling i børnehøjde. Men der er også udfordringer for både teenagere og voksne.

Der er udarbejdet et oplevelsesdesign på Det sjove område, der inkluderer følgende elementer:

- Fortællerhytte i forbindelse med aktivitetsområde med fokus på de store fugle. Gæsterne skal have mulighed for at flyve som ørnen – i virkeligheden. Derfor vil vi etablere en ørnesvævebane. Her er læringen hastighed, bevægelse, højde og fuglenes flugt.
- Der skal også skabes en slags mosepude, som er en luftfyldt hoppepude, malet som højmoser og med mosens karakteristiske planter i stor størrelse. Her er læringen om den gyngende bevægelse i moser og mosens planter.
- For at give gæsterne udsyn og følelsen af højde etableres trætopklatring i de store træer. Samtidig kan der etableres fugleformidling ved hjælp af fuglestemmer, kig til fuglenes reder samt en konstrueret ørnerede. Der skal også etableres en sti i trætoppene. Læringen er her klatring, højde, bevægelse, fugleliv og årstidernes skift.
- Nogle gange er det de helt små ting, som giver de største oplevelser. Derfor skal der også laves en krible-krable-skov. Her skal være et paradis for krybdyr,

områder med insektboer. Læringen er her at komme helt tæt på danske og Lille Vildmose's dyr, holde dem, respektere dem og forstå deres betydning for økosystemet.

- Det er ikke altid at man, som gæst, kan komme tæt på flagermus og småfugle. Derfor opsættes flagermusekasser og fuglekasser i området; de skal have indbygget kamera, som sender direkte til centerets hjemmeside og ind i centeret. Her er læringen viden om dyrs "hjemmeliv"; hvad dyrene spiser, hvordan de spiser, hvordan de yngler osv.
- I Danmark er det meste af naturen tæmmet, og der er ikke meget natur at fare vild i. Derfor etableres en "Farevildskov", hvor gæsterne skal kunne fare vild på en sikker og god måde. Læringen er her navigation i dansk natur.
- Der skal etableres en bålhytte, så der kan sættes fokus på mad fra moser og madlavning med vildt fra naturen. Dyr fra Lille Vildmose har indgået i menneskers livsgrundlag gennem århundreder. Faciliteter til rygning, stegning, madlavning i grube, anvendelse af saltdej til tilberedning og meget mere. Læringen er her viden om dyrs og menneskers gensidige afhængighed. Dertil kommer læring om nydelse i form af smags-, dufts-, syns- og føleoplevelser gennem måltider.
- Der skal i området også sættes fokus på varme.

Der skal etableres en tørvesauna og et vildmarksbad. Læringen er her, hvordan der gennem anvendelse af tørv kan skabes varme midt i naturen, som det er sket gennem århundreder.

- Der etableres en scene, som altid er klargjort til slagtning, flåning og formidling og måske udekøkken og lign. faciliteter, som kan anvendes ved formidlingsarrangementer. Læringen er, hvordan mennesker har overlevet gennem jagt, slagtning og tilberedning af dyr til mad.
- I Det Sjove Område er der også etableret en odderhule. Odderhulen er integreret i området i en høj eller en brink. Der skal også være en lille hytte til grej. Gør-det-selv-aktiviteter med net, bakker og bestemmelsesdug med mere. Læringen er viden om odderens aktiviteter og levevis og forståelse for, hvordan man selv kan finde ting i naturen, som giver viden om, hvad der foregår.
- Der skal udsættes flodkrebs i søen, som skal fungere som formidlingsdyr. Læringen er viden om dyrenes køn, alder, formering og bestand.
- Events er centrale for Lille Vildmosecentrets formidlingsstrategi. Derfor skal der etableres arealer til afholdelse af forskellige events. Læringen varierer fra gang til gang, men hver event skal støtte op om Lille Vildmosecentrets Visionsplan og formål.
- Der skal etableres overnatningsfaciliteter i

overetagen i hestestalden samt toilet/bad. Lille Vildmosecentret ønsker, at så mange mennesker som muligt skal stifte så tæt bekendtskab som muligt med naturen. Det kan blandt andet ske gennem overnatning i området. Her vil læringen være at være i området om natten under ganske primitive forhold. Her kommer lyde, lugte og lys/mørke ganske tæt på den enkelte.

- Vildmosegaard fra 1768 skal indrettes til et moderne, enestående og innovativt naturvandrethjem eller anden form for overnatning. Læringen er at være i et enestående naturmiljø med mulighed for at tilegne sig viden om områdets mennesker, dyr, flora og fauna med videre.
- En sommerfuglehave vil give et dejligt indblik i sommerfuglenes verden. Måske kunne der være plads til gamle bærbuske. En del gamle bærbuske står i Tofte Skov og er lige til at hente. Læringen er her forståelse for sammenhængen mellem bær, insekter og bestøvning og menneskenes udbytte af denne sammenhæng.
- Mange lokale har og har haft bistader i landskabet. Dette ønsker vi at formidle på Lille Vildmosecentret. Læringen er også her sammenhængen mellem biernes produktion og menneskets udbytte af denne produktion.

SKOVBUNDSPARKERING

LILLEVILDMAS HULE/ HYTTE

UNDERSØGELSER V. SØEN GREJHYTTE

NATURENS LYDE

UDSIGTSTÅRN

TRÆTOP KLATRING

GREJHYTTE

HYGGEOMRÅDE

ODDERBO

VILDMARKSBAD/ TØRVEAUNA

BALHYTTE/ OVERDÆKNING

SVÆVEBANE/ ØRNESIMULATOR

ETABLERING AF VANDHULLER

MOSEPUDEN

OVERNATNING

GÅRDSPLADS

FOTRÆLLER HYTTE

OVERDÆKNING UDEKØK.

NAURFORMIDLING FOR DE STØRRE

KRIKLE-/KRABLE

CENTERBYGNINGEN/ RECEPTION

FAREVILD SKOV

TRÆTOP KLATRING

ISOMETRI

